

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΤΑΪΗΣ:

Ένα πειραματικό πρόγραμμα εισαγωγής της Αρχαιολογίας στο δημοτικό σχολείο

Κώστας Κασβίκης
Αρχαιολόγος - Δάσκαλος

Κώστας Κουνελάκης
Δάσκαλος

Η αναζήτηση της πρώτης προσπάθειας να συνδεθεί η Αρχαιολογία με το σχολείο και την εκπαιδευτική διαδικασία μάς οδηγεί στα τέλη του 19ου αιώνα, όταν ο J. Dewey, ο θεμελιωτής του κινήματος της Νέας Αγωγής, όχι μόνο επιχειρηματολόγησε για την ανάγκη χρησιμοποίησης της Αρχαιολογίας, και συγκεκριμένα της Προϊστορίας, στην εκπαίδευση, αλλά την εισήγαγε και ο ίδιος στο πειραματικό του σχολείο, στην πανεπιστημιούπολη του Πανεπιστημίου του Σικάγου (Corbishley and Stone 1994: 385)¹. Παρ' όλα αυτά, η Αρχαιολογία ποτέ δεν εισήχθη επίσημα ως ανεξάρτητο διδακτικό αντικείμενο στα διάφορα εκπαιδευτικά συστήματα, και τούτο για ποικίλους λόγους². Τις τελευταίες δεκαετίες όμως, η σταδιακή εκτίμηση της αξίας της στην εκπαιδευτική πράξη, παράλληλα με το φαινόμενο της αγνόησής της από τα επίσημα αναλυτικά προγράμματα (Stone and Mac Kenzie 1990), οδήγησε σε εναλλακτικές μορφές προσέγγισης και διδασκαλίας της³.

1. Οι ομάδες των μαθητών ανασκάπτουν σε τέσσερα ανασκαφικά τετράγωνα.

Η Αρχαιολογία στην εκπαίδευση

Οι ερευνητές που ενδιαφέρονται για το θέμα (αρχαιολόγοι, εκπαιδευτικοί, μουσειοπαιδαγωγοί) επισημαίνουν τα θετικά που προκύπτουν από την έμμεση ή άμεση εισαγωγή και χρησιμοποίηση της Αρχαιολογίας στην εκπαίδευση. Κατ' αρχήν, έχει αποδειχθεί ότι με την εφαρμογή της στη διδακτική πράξη μπορούν να συνδεθούν και να συσχετιστούν τα εντελώς διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα που περιλαμβάνονται στα αναλυτικά προγράμματα των διαφόρων εκπαιδευτικών συστημάτων και που συχνά περιγράφονται ως ανθρωπιστικές-κοινωνικές σπουδές και ως φυσικές επιστήμες (Clarke 1986: 9, Richardson 1990: 291, Ellick 1991: 43, Smith 1991: 37). Η χρήση της μεθοδολογίας της Αρχαιολογίας μπορεί να προσφέρει ένα μοναδικό συνδυασμό επιστημονικών μεθόδων, επιστημονικής εργασίας και νοητικών διεργασιών, που βασίζονται σε αυθεντικές ενδείξεις (Clarke 1986: 9, Masson and Guillot 1994: 381). Επίσης, αυτή η ίδια η μεθοδολογία δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να ανακαλύψουν τα κατάλοιπα του παρελθόντος γύρω τους, και μέσα απ' αυτά να κατανοήσουν καλύτερα τον σύγχρονο τους κόσμο (Podgorny 1990: 187). Τα παιδιά εισάγονται στην έννοια της έρευνας⁴, ενθαρρύνονται να παρατηρούν, να εξετάζουν και να ερμηνεύουν τα δεδομένα αναπτύσσοντας την κριτική τους σκέψη (Smarcz 1990: 293, Smith 1991: 37). Έτσι, πολλές φορές, και ανάλογα με τις μορφές της εφαρμογής της αρχαιολογικής μεθοδολογίας, παρουσιάζεται ή και χρησιμοποιείται αυθεντικό αρχαιολογικό υλικό, το οποίο σχετίζεται με αληθινούς ανθρώπους από το παρελθόν (Clarke 1986: 9). Μ' αυτόν τον τρόπο τα παιδιά μπορούν να προσεγγίσουν το παρελθόν και την ιστορία των απλών ανθρώπων, αλλά και να αποδεχτούν την πολιτιστική, θρησκευτική, γλωσσική ή άλλη διαφορετικότητα στις σύγχρονες πο-

λυπολιτισμικές κοινωνίες, όπου πολλά απ' αυτά ζουν (Masson and Guillot 1994: 379, Saturno and Wolf 1997: 2). Επίσης, η Αρχαιολογία μπορεί να συμβάλει ώστε να παρουσιασθούν στα παιδιά σημαντικές έννοιες, όπως η "αλλαγί" και ο "χρόνος", με τις ποικίλες διαστάσεις και εφαρμογές τους (Masson and Guillot 1994: 379), έννοιες οι οποίες είναι επίσης χαρακτηριστικές και σε άλλα γνωστικά αντικείμενα, όπως η ιστορία, η μελέτη περιβάλλοντος, η γεωγραφία κ.λπ. (Podgorny 1990: 187).

Ένα πειραματικό πρόγραμμα Αρχαιολογίας

Με βάση τον παραπάνω προβληματισμό, σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε, τον Οκτώβριο του 1998, ένα πειραματικό πρόγραμμα Αρχαιολογίας για τρεις μαθητές της Ε' τάξης του Δημ. Σχολείου Ασβεστοχωρίου, του νομού Θεσσαλονίκης. Βασικός σκοπός του προγράμματος ήταν να εκμεταλλευτεί και να διασυνδέσει τα διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα του αναλυτικού προγράμματος για το Δημοτικό σχολείο (γλωσσικό μάθημα, μαθηματικά, γεωγραφία, μελέτη περιβάλλοντος, αισθητική αγωγή κ.λπ.) με τις συγκεκριμένες δραστηριότητες του πειραματικού προγράμματος και με αφορμή την αρχή της διεπιστημονικότητας που διέπει πλέον την επιστήμη της Αρχαιολογίας. Ένας βασικός μεθοδολογικός στόχος που τέθηκε ήταν η προσωπική και ομαδική ενεργοποίηση των παιδιών μέσα από ποικίλες δραστηριότητες-παιχνίδια, με σκοπό τη βιωματική μάθηση. Με άξονα το παραπάνω, αποφασίσθηκε η δημιουργία μιας πειραματικής-επιστημονικής θέσης μελέτης για τα παιδιά (Corbishley 1986: 6, Smith 1991: 38), και συγκεκριμένα μιας "αρχαιολογικής θέσης", την οποία οι μαθητές θα έπρεπε να εντοπίσουν επιφανειακά και να διεξαγά-

2. Οι μαθητές τεκμηριώνουν την ανασκαφή με φωτογραφίες και σχέδια.

youν τη δική τους αρχαιολογική ανασκαφή. Για τις επόμενες μέρες προγραμματίστηκε η συντήρηση των ευρημάτων της ανασκαφής καθώς και η μελέτη και η συζήτηση των αποτελεσμάτων από τα παιδιά.

Δραστηριότητες όπως οι παραπάνω πραγματοποιούνται πολύ συχνά στο εξωτερικό σε ανάλογες περιπτώσεις, καθώς πολλά μουσεία και άλλοι εκπαιδευτικοί οργανισμοί χρησιμοποιούν ως διδακτικό μέσο την ανασκαφή αρχαιολογικών θέσεων και την εργαστηριακή μελέτη των ευρημάτων, με στόχο να παρουσιάσουν στους μαθητές την τοπική ιστορία, να τους ευαισθητοποιήσουν σχετικά με την προστασία της πολιτισμικής τους κληρονομιάς, να τους εισαγάγουν στη μεθοδολογία της αρχαιολογικής έρευνας, ή απλά να τους βοηθήσουν να προσεγγίσουν καλύτερα μια ιστορική περίοδο (Holgate 1986: 5-7, Ellick 1991: 42, Zimmerman et al 1994: 360-362, 365, Keen 1999: 230, 235). Επίσης, για παρόμοιους στόχους η ανασκαφή χρησιμοποιείται από τους ίδιους φορείς και στη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών σε εκπαιδευτικά προγράμματα ελεύθερου χρόνου (Mikolajczyk 1994: 223-224, Smardz 1990: 296-306). Σε αρκετές περιπτώσεις γίνεται από τα παιδιά πειραματική ανασκαφή σε χώρο κατάλληλα διαμορφωμένο εκ των προτέρων, ή η ανασκαφή χρησιμοποιείται ως παιχνίδι ανάμεσα σε ομάδες μαθητών (Devine 1990: 192-193, 195, Kehoe 1990: 211, Masson and Guillot 1994: 375-379, Smardz 1990: 297-299). Τέλος, αναφέρεται στη βιβλιογραφία και η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών για την προσομοίωση μιας ανασκαφής³.

Για το δικό μας πρόγραμμα αποφασίσαμε να προχωρήσουμε ένα βήμα παραπέρα και να ολοκληρώσουμε τη μελέτη της διαδικασίας της αρχαιολογικής έρευνας με το να παροτρύνουμε τα παιδιά να οργανώσουν μέσα στη σχολική τάξη μια "μουσειακή" έκθεση των ευρημάτων της ανασκαφής τους⁴.

Στόχοι του προγράμματος

Κύριοι στόχοι του πειραματικού αυτού προγράμματος ήταν να γνωρίσουν οι μαθητές μερικά από τα βασικά στοιχεία που συγκροτούν την ιστορία, την εξέλιξη και τη μεθοδολογία της επιστήμης της Αρχαιολογίας, να εκτιμήσουν τη συμβολή της αρχαιολογικής επιστήμης στην κατανόηση του τρόπου ζωής των ανθρώπων στο πέρασμα των αιώνων και να συνειδητοποιήσουν ότι η Αρχαιολογία ασχολείται με τα ίχνη που άφησαν αληθινί άνθρωποι, σαν και αυτούς, στο παρελθόν. Επιπλέον, επιδιώξαμε να δραστηριοποιηθούν οι ίδιοι οι μαθητές δουλεύοντας ως αρχαιολόγοι-ερευνητές, βιώνοντας όλα τα στάδια της αρχαιολογικής εργασίας (έρευνα για εντοπισμό αρχαιολογικών θέσεων, ανασκαφή, συντήρηση και μελέτη, παρουσίαση στο κοινό μέσω μιας μουσειακής έκθεσης), με απώτερο σκοπό να εκτιμήσουν την ανάγκη για προστασία και ανάδειξη της πολιτισμικής κληρονομιάς και να ευαισθητοποιηθούν στο πρόβλημα της αρχαιοκαπηλίας. Στις περισσότερες από τις παραπάνω δραστηριότητες είναι αυτονόητη η διασύνδεση της χειρωνακτικής με την πνευματική εργασία ως ενιαία αντίληψη, ενώ στις διάφορες ενότητες του προγράμματος οι μαθητές εργάστηκαν κυρίως ομαδικά, με στόχο την ανάπτυξη πνεύματος συνεργασίας.

Επιμέρους στόχοι του προγράμματος ήταν να αποκτήσουν τα παιδιά την ικανότητα να διακρίνουν διαφορετικά υλικά, να ταξινομήν, να εξετάζουν και να ερμηνεύουν τα δεδομένα. Επίσης να συνειδητοποιήσουν ότι η Αρχαιολογία είναι μια επιστήμη που συνδέεται και συνεργάζεται με άλλες θεωρητικές και πρακτικές επιστήμες και ειδικότητες (ιστορία, λαογραφία, κοινωνιολογία, γεωγραφία, γλωσσολογία, χημεία, βιολογία, συντήρηση, αρχιτεκτονικό σχέδιο, Η/Υ). Τέλος, επιδιώξαμε να εξοικειωθούν οι μαθητές με την έννοια του μουσείου, τις λειτουργίες του και το ρόλο του διαχρονικά.

3. Οι μαθητές ετοιμάζουν την έκθεση.

Η διάρθρωση και το περιεχόμενο του προγράμματος

Το πρόγραμμα χωρίστηκε σε 5 ενότητες, με ημερήσια διάρκεια η καθεμία:

1η ενότητα: "Η εργασία του αρχαιολόγου: από την ανασκαφή στο μουσείο"⁷.

Κατά τη διάρκεια της πρώτης μέρας οι μαθητές, αφού επεξεργάστηκαν την ενότητα «Οι εξερευνητές των περασμένων», παρακολούθησαν την προβολή μιας σειράς από διαφάνειες στις οποίες παρουσιάστηκε η αρχαιολογική εργασία και τα στάδια της: επιφανειακή έρευνα για εντοπισμό αρχαιολογικών θέσεων, συστηματική ανασκαφή, συντήρηση και μελέτη των ευρημάτων, παρουσίαση των αποτελεσμάτων στο κοινό. Η παρουσίαση ολοκληρώθηκε με φύλλα εργασίας, όπου οι μαθητές, δουλεύοντας ατομικά, εντόπισαν και σημείωσαν με κύκλο τα εργαλεία που χρησιμοποιούν οι αρχαιολόγοι και, δουλεύοντας ομαδικά, ταξινόμησαν τις εργασίες του αρχαιολόγου. Τέλος, ζητήθηκε από τους μαθητές να δημιουργήσουν τις δικές τους, φανταστικές εκδρομές ή διατυπώσεις, χρησιμοποιώντας λέξεις σχετικές με το θέμα (ανασκαφή, αρχαίο, νέο, παλιό, εύρημα κ.λπ.), και να αναπτύξουν ένα «Σκέφτομαι και γράφω», με θέμα «μια φανταστική ανασκαφή», όπου θα χρησιμοποιούσαν τις παραπάνω πραγματικές και φανταστικές λέξεις.

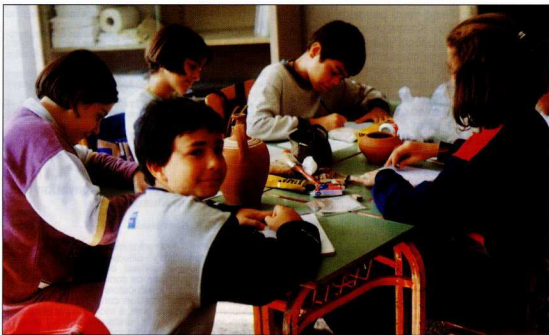
2η ενότητα: "Η ιστορία της αρχαιολογικής μεθόδολογίας: από τους περιηγητές στους Η/Υ. Γνωριμία με τις παγκόσμιες αρχαιολογικές ανακαλύψεις"⁸.

Στη δεύτερη ενότητα του προγράμματος, μετά την επεξεργασία της ενότητας «Ο Διόνυσος (I)», προβλήθηκε μια σειρά διαφανειών, όπου παρουσιάστηκε η εξέλιξη της αρχαιολογι-

κής έρευνας: από τους πρώτους περιηγητές-αρχαιολόφους στις πρώτες μεγάλες ανασκαφές του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα στην Ελλάδα (Δήλος, Δελφοί, Ολυμπία, Κνωσός) έως και σήμερα, με τις σύγχρονες μεθόδους εντοπισμού, ανασκαφής και χρονολόγησης (π.χ. αεροφωτογραφία, εντοπισμός με ηλεκτρομαγνητικά κύματα, ενάλια και υποβρύχια Αρχαιολογία, στρωματογραφία, χρήση Η/Υ κ.ά.). Ακολούθησε μια δεύτερη σειρά διαφανειών με αρχαιολογικές ανακαλύψεις και ευρήματα από όλο τον κόσμο. Έπειτα, οι μαθητές, δουλεύοντας σε ομάδες και με τη βοήθεια φύλλων εργασίας, τοποθέτησαν αρχαιολογικά ευρήματα διαφορετικών εποχών σε μια υποθετική στρωματογραφία της Θεσσαλονίκης (εικ. 2) και αντιστοίχησαν μερικές από τις σημαντικές αρχαιολογικές ανακαλύψεις στις πέντε ηπείρους (εικ. 3).

3η ενότητα "Η δική μας ανασκαφή"⁹.

Κατά την τρίτη μέρα του προγράμματος οι μαθητές διδάχτηκαν την έννοια της επιφανείας και τη μέτρησή της, όπως και την έννοια του τετραγωνικού μέτρου, μέσα από τη συγκεκριμένη ενότητα και τις ασκήσεις του βιβλίου της Ε' τάξης. Έπειτα, σε χώρο προεπιλεγμένο (πάρκο Κοινότητας Ασβεστοχωρίου) και κατάλληλα προετοιμασμένο (για ανασκαφή), οι μαθητές διεξήγαγαν επιφανειακή έρευνα, εντόπισαν χώρο ανασκαφικού ενδιαφέροντος, χάραξαν τέσσερα ανασκαφικά τετράγωνα του ενός τετραγωνικού μέτρου (εφαρμόζοντας στην πράξη την γνώση της ενότητας των Μαθηματικών), οργάνωσαν και διεξήγαγαν την ανασκαφή (εικ. 1), συνέλεξαν και κατέγραψαν όλα τα ευρήματα, κράτησαν ημερολόγιο ανασκαφής, κοσκίνισαν τα χυμάτια για μικροευρήματα, φωτογράφησαν και σχεδίασαν τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα της ανασκαφής (εικ. 2). Οι μαθητές εργάστηκαν ομαδικά, συγκροτώντας τέσσερις ομάδες ανασκαφής (με τομεάρχες, αρχαιολόγους, κατα-

4. Οι ομάδες των μαθητών συντηρούν και σχεδιάζουν το ευρήματα.

Βιβλιογραφία

- Clarke, P., «What does Archaeology have to offer?», Στο S. Cracknell και M. Corbishley eds., 1986, σσ. 9-12.
- Corbishley, M., «Archaeology, monuments and education», Στο S. Cracknell και M. Corbishley eds., 1986, σσ. 3-8.
- Corbishley, M. - Stone, P.G., «The teaching of the past in formal school curricula in England», Στο P.G. Stone και B.L. Motynieux eds., 1994, σσ. 383-397.
- Cracknell, S. - Corbishley, M., eds., 1986. *Presenting archaeology to young people*. CBA Research Report No. 64. London: Council for British Archaeology.
- Devine, Heather, «Archaeology in the Alberta curriculum: an overview», Στο P. Stone και P. L. Mac Kenzie eds., 1990, σσ. 190-200.

- Dewey, J., *The child and the curriculum: The school and the society*. Chicago and London, University of Chicago Press, 1971.

- Ellick, C., "More than a dig", *Archaeology* 4 (1), 1981, 40.

- Giraldo, E. Moreno de, "The Colegio Nueva Granada Archaeological Museum, Colombia: a proposal for the development of educational museums in schools", Στο P. G. Stone & B. L. Molynex eds., 1994, σσ. 159-178.

- Hoigate, R., "Looking back: teaching a five-day archaeology course to 12-15 year olds", *C.B.A. Education Bulletin* 1, σσ. 4-6.

- Keen, J., "The Ancient Technology Centre, Cranborne, UK: a reconstruction site built for one", Στο P. G. Stone & P. G. Planel eds., 1999, σσ. 229-244.

- Kehoe, A. B., "In fortaen hundred and ninety-two, Columbus sailed: the primacy of the native myth in U.S. schools", Στο P. Stone & R. Mac Kenzie eds., 1990, σσ. 201-216.

- Mason, P., O'Brien, R., and Cullen, P., "Introduction: the concept of the excluded past", Στο P. Stone & R. Mac Kenzie eds., 1990, σσ. 1-14.

- Masson, P., O'Brien, R., and Cullen, P., "Introduction with upper primary school children 1988-1989", Στο P. G. Stone & B. L. Molynex eds., 1994, σσ. 375-382.

- Michajczyk, A., "What is the public perception of museum visiting in Poland?", Στο P. G. Stone & B. L. Molynex eds., 1994, σσ. 218-224.

- Nasson, P., & Thomas, S., with the students of family E and Wolf, D., "More of a questioning spirit", *Archaeology* 4 (1), 1981, 40.

- Wolf, D. Belle, and J. Crawley eds., 1967, σσ. 112-129.

- O'Brien, W., and Cullen, T., eds. (1999). *Archaeology in the classroom: from the past to the present*. Archaeology and education in Argentina. Στο P. Stone & R. Mac Kenzie eds., 1990, σσ. 60-67.

- Richardson, W., "Urin in the neolithic...: teaching about the past in English primary schools in the 1980's", Στο P. Stone & R. Mac Kenzie eds., 1990, σσ. 282-292.

- Smartz, K., "Archaeology in the Toronto school system: the Archaeological Research Centre", Στο P. Stone & R. Mac Kenzie eds., 1990, σσ. 393-397.

- Smith, K. C., "At last: a meeting of minds", *Archaeology* 44 (1), 1991, σσ. 35-39 (with 44).

- Stone, P. G., and Mac Kenzie, R., eds. (1990). "The excluded past. *Archaeology in education: One World Archaeology*, London: Ulwin Hyman.

- Stone, P. G., and Mac Kenzie, B.L., eds. (1994). "The presented past. *Heritage, museums and education: One World Archaeology* 25. London & New York: Routledge.

- Stone, P. G., and Planel, P.G., eds. (1999). "The constructed past. *Experimental archaeology, education and the public: One world Archaeology*, London & New York: Routledge.

- Wolf, D. P., Belle, D., and Graven, J., eds. (1967). *Digging class: Teaching social studies through the study of archaeology*. Portsmouth, NH: Heinemann.

- Zim, I. M., L. J., Dasovich, S., Engstrom, M., and Bradley, L.E., "Listening to the teachers: warnings about the use of archaeological expeditions in classroom in United States", Στο P. G. Stone & B. L. Molynex eds., 1994, σσ. 359-371.

γραφείς των ευρημάτων, υπεύθυνους για το κόστιο) και μια ομάδα με φωτογράφους και σχεδιαστές-αρχιτέκτονες.

4η ενότητα "Συντήρηση και μελέτη των ευρημάτων"¹⁰.

Στη διάρκεια αυτής της ημέρας οι ανασκαφικές ομάδες έπλυναν τα όστρακα και καθάρισαν τα υπόλοιπα ευρήματα, συντήρησαν και αποκατέστησαν τα σχήματα των αγείων, όπου ήταν δυνατόν, και σχεδίασαν τα ευρήματα (εικ. 4). Οι τομάρες διάβασαν τα ανασκαφικά ημερολόγια και όλη τη τάξη συζήτησε τα αρχαιολογικά δεδομένα (τη στρωματογραφία, τα κινητά και ακίνητα ευρήματα και τη χρήση τους). Προσπάθησαν να χρονολογήσουν τα στρώματα και έλαψαν από τα ευρήματα και να ερμηνεύσουν τη λειτουργία τους. Συντάχθηκε συνολικά από τη τάξη μια ανασκαφική έκθεση, όπου καταγράφηκαν όλα τα παραπάνω, και σχεδιάστηκε η στρωματογραφία της ανασκαφής τους.

5η ενότητα "Το μουσείο της τάξης"¹¹.

Κατά την τελευταία μέρα του προγράμματος έγινε επεξεργασία της ενότητας "Τι είναι τρία παιδιά για το μουσείο", όπου τα παιδιά ενημερώθηκαν για το ρόλο και τις δραστηριότητες των μουσείων, τις κατηγορίες τους ανάλογα με το περιεχόμενό τους και τις ειδικότητες των ανθρώπων που εργάζονται σ' αυτά. Ακολούθησε προβολή διαφανών, όπου παρουσιάστηκαν μερικά χαρακτηριστικά εκθέματα από ελληνικά αρχαιολογικά μουσεία, και μοιράστηκαν στις ομάδες οδηγό από ελληνικά αρχαιολογικά μουσεία για μια περισσότερο ολοκληρωμένη επιστολή του θέματος. Κάθε ομάδα ετοίμασε από ένα ταμπίο με φωτογραφίες εκθεμάτων από 5 μεγάλα ελληνικά μουσεία (Εθνικό, Ηρακλείο, Θεσσαλονίκης, Δελφών, Ολυμπίας).

Οι μαθητές σινεδρίουν και αποφασίζουν, με τη βοήθεια του δασκάλου τους, τον τρόπο οργάνωσης της δικής τους μουσειακής έκθεσης μέσα στην τάξη. Καταμετρήθηκαν οι εργασίες στις διάφορες ομάδες, γράφτηκε ένα εισαγωγικό κείμενο για τον επισκέπτη με τα βασικά συμπεράσματα της ανασκαφής, γράφτηκαν καρτελίτσες υπομνημασιού για τα ευρήματα, κατασκευάστηκαν ενημερωτικά ταμπίο (με φωτογραφίες από την ανασκαφή) και τη συντήρησή των ευρημάτων, με τη σχεδίαση της στρωματογραφίας της ανασκαφής). με σχέδια των ευρημάτων από τα παιδιά, με ονομαστικό κατάλογο της σύνθεσης των ανασκαφικών ομάδων). Τέλος, στήθηκε η έκθεση με την τοποθέτηση των ευρημάτων στις προθήκες-θρανία και των εξηγηματικών τους καρτελών (εικ. 3), με τη δημιουργία μιας γωνιάς για την παρουσίαση μιας οστίας, όπως είχε βρεθεί στην ανασκαφή, και με την ανάρτηση των υπολοίπων ταμπίο και κειμένων στους τοίχους της έκθεσης.

Το πρόγραμμα ολοκληρώθηκε με την παρουσίαση της έκθεσης και των ευρημάτων της στους μαθητές και στους γονείς των μαθητών. Τα παιδιά παρουσίασαν μια σειρά από διαφάνειες και αναφέρθηκαν σ' όλη την πορεία της ανα-

σκαφικής τους έρευνας, της μελέτης και των συμπερασμάτων τους. Οι ίδιοι ξανάγιναν τους γονείς και τους συμμαθητές τους στην έκθεση.

Σημώσεις

1. Ο J. Dewey θεωρείται ότι έτσι τα παιδιά θα εκπαιδεύονται μέσα από τη δική τους εμπειρία, μιλώντας τις προτιμώμενες περιόδους της ανθρώπινης δραστηριότητας, για να κατανοήσουν σταδιακά την κοινωνική ζωή και τον όλο του παλαιού κόσμο (Dewey 1971: 190-199). Αόλου των απόψεων του αυτήν, η μελέτη της Προϊστορίας έγινε το κεντρικό σημείο ολόκληρου του curriculum (για παιδιά ηλικίας 4-11 ετών) στο Παιδαγωγικό του Σχολείου (Corbinley and Stone 1994: 366).
2. Σ' αυτούς τους λόγους αναλογιστήκαμε να γονέσει ότι τα αναλυτικά προγράμματα είναι ήδη πολύ επιβαρυνμένα, ώστε είναι αδύνατον να κλυθεί ένα υφάρη, να αναλυθεί, όπως και ή ύλη της ερευνητικής ομάδας στην εκπαιδευτική διαδικασία δεν έχει κάποιο οικονομικό αξία λόγω της επαγγελματικής κατεύθυνσης της εκπαίδευσης σε αρκετές χώρες. Ακόμη, η εισαγωγή της Αρχαιολογίας στην εκπαιδευτική ύλη και σε κάποια παιδικού και ιδεολογικού λόγου, καθώς τα παρατίμητα της Αρχαιολογίας πολλές φορές διασπορά μεταξύ των επιτήρητων του παρελθόντος (Mc Kean and Stone 1996: 3-4).
3. Έτσι η Αρχαιολογία παρουσιάζει είτε με τη μορφή ελεύθερων δραστηριοτήτων, σε συνδυασμό με κάποια μαθήματα του προγράμματος των σχολίων, είτε με τη μορφή εκπαιδευτικών προγραμμάτων εντός και εκτός του σχολείου, σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία, ή ακόμα και με τη μορφή παρουσιαστικών δραστηριοτήτων για σχετικά παρουσιάσει' όλο τον κόσμο (B. Stone and MacKenzie 1990, Stone and Molynex 1994, Wolf et al 1997, O'Brien and Cullen, Stone and Planel 1999).
4. Είδικη η χρήση της ανασκαφής ως εκπαιδευτικής δραστηριότητας είναι ιδιαίτερα σημαντική, αφού περιλαμβάνει την έρευνα των μαθητών ενώ τα όλη της σχολικής τάξης, τη συμμετοχή στο πρόγραμμα ανασκαφής, την πρακτική εφαρμογή δεξιοτήτων με δική τους χειρωνακτική εργασία, την ανακάλυψη και διαχείριση των ευρημάτων, δηλαδή των στόχων της εκπαιδευτικής πρόθεσης. Είναι σημαντικό ότι η ανακάλυψη γίνεται από τα παιδιά και ότι γίνεται χωρίς στο καθένα να βρεθεί κάτι, ακόμα και να υπάρχει για κομμάτι από κάποιο ποσοστό αντιστοιχίας, π.χ. ένα οστιακό ποσοστό μπουκά (Smartz 1990: 293-294, Smith 1991: 38-39, Masson & Guillot 1994: 361).
5. Υπάρχουν όμως, σε αρχαιολογικά προγράμματα ενός Γυμνασίου των ΗΠΑ, στο οποίο τα ετήσιμα ή οι μαθητές την επισημοποίησαν και φιλοσοφική εκμάση των αρχαίων Ελλήνων, χρησιμοποιήθηκε η ερευνητική ανασκαφή, όπου τα παιδιά "αγείων" και "ανόκιστων" για ευρήματα στο περιβάλλον ενός προγράμματος υπολογιστή. Αυτά τα ευρήματα μπορούσαν έπειτα να τα μεταφέρουν σε ηλεκτρονικό εργαλείο, όπου να τα ενοχλήσει γίνεται από τα παιδιά και να τα μεθενύουν, με στόχο φυσικά την περαιτέρω μελέτη και ερμηνεία τους (Nason and Thomas 1997: 116).
6. Για μια παράμοια εφαρμογή οργάνωσης μιας μουσειακής έκθεσης από τα παιδιά σε μουσείο της κομμορίας (B. Garbado 1994, 375-379).
7. Διανόηση με το αναλυτικό πρόγραμμα: Γλυστός Ε' τάξης, «Ο εφευρέτης των περασμένων» (Γλυστός Ε' τάξης, τεύχος 1, 51-58).
8. Διανόηση με το αναλυτικό πρόγραμμα: Γλυστός Ε' τάξης, προαιρετικό «Ο Διόνυσος (II)» (Γλυστός Ε' τάξης, τεύχος 1, 62-67) και προαιρετικό «Ο Διόνυσος (I)» (Γλυστός Ε' τάξης, τεύχος 1, 57-61 και 62-67), Υπογραφή (ήπειρο - εκτός της ύλης της Ε' τάξης, 9).
9. Διανόηση με το αναλυτικό πρόγραμμα: Γλυστός Ε' τάξης, προαιρετικό «Ο Διόνυσος (II)» (Γλυστός Ε' τάξης, τεύχος 1, 62-67), Μουσικόμα Ε' τάξης, «Μέτρηση επινύσεων» (Μουσικόμα Ε' τάξης, τεύχος 1, 91-93).
10. Διανόηση με το αναλυτικό πρόγραμμα: Αδελφική Αγνή (Γλυστός Ε' τάξης, προαιρετικό «Ο Αγιός και οι Δελφίνες» (Γλυστός Ε' τάξης, τεύχος 1, 67-77).
11. Διανόηση με το αναλυτικό πρόγραμμα: Γλυστός Ε' τάξης, «Τι έφρασαν τρία παιδιά για το μουσείο» (Ε' τάξης, τεύχος 1, 78-83), Αδελφική Αγνή.

From the Archaeological Excavation to the Classroom Museum

J. Kasvikis - K. Kounelakis

Archaeology and education or Archaeology in education: completely different scientific subjects compiled in the analytical curriculum of various educational systems can be connected and combined with Archaeology. The educators-authors of the article organized, through their own curriculum, a "museum" exhibition in their classroom, a most helpful procedure for the introduction and understanding of a large number of concepts and methods.